





1704, 13

24
39
15

CHRISTIANI VVILDVOGELII JCT.
 CONSILIARII SAXO - ISENAC. INTIMI
 IN ACADEMIA JENENSI
 ANTECESSORIS
 COLLEGII JVRIDICI h. t. DECANI
 PROGRAMMA INAUGURALE
 DE
 TESSERA FRVMEN-
 TARIA.

ad

L. LII. §. i. D. d. Judic.

P.P. die XXVI. Maij. A. O. R. MDCCIV.

Litteris Müllerianis.

Herrn Sam. Eilhard



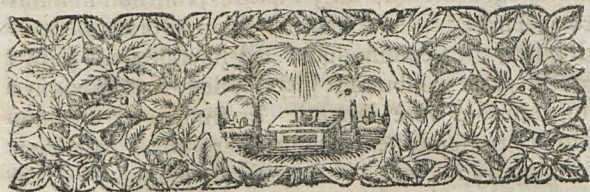
2
ad

CHRISTIANI VII DVCGESITICT
CORAM SANCTO SACRO ROMANO IMPERIALI
IN APOSTOLICA LITTE
ANTHONY
COLLEGIUM IUSTITIAE ET LEGIS
PROGRAMMA IN APOSTOLICA
DE
TERTIA AFRICA
TARIA

1774
LITTE AFRICA
TERTIA AFRICA

—————
LITTE AFRICA





Quantam fuerit veterum Imperatorum Romanorum in regenda publica re, prudentia, & in conferendis civibus solertia, vel ex eo satis colligitur, quod augendæ annonæ omnem adhibuerint curam, maximumque laborem pro sublevanda egenorum ac pauperum necessitate strenuè susceperint. Testantur id ipsum innumeræ fere de frumentis, annona civili pariter ac militari, ejusdemque præfectis, de panibus, de horreis publicis, aliisque eò pertinentibus rebus conceptæ leges, quæ hodiernum in Constitutionum Imperatoriarum codicibus variis conspiciuntur, & de indefesso pietatis juxta & amoris erga subditos exercitio luculentum præbent argumentum. Nec enim illustriorem heroës isti nominis famæque splendorem acquiri, neque animos civium magis sibi obstringi arbitrati sunt, quam studio isto, quod in statu Reip. tam pacato, quam turbato, ad promovendam singulorum utilita-

utilitatem demonstrarunt, inprimis, cum non nummis corradendis incubuerint, nec suum ipsorum aut ararii quæsierint commodum, sed liberalitatem potius hac in parte exhibuerint incredibilem & Regibus sive Imperantibus verè dignam. Ex innumeris unicuique saltem proferam exemplum, largitionis nimirum frumentorum, quæ vel exiguo admodum pretio, vel gratis populo data fuerunt, ita ut Julius Cæsar Magni Plebicolæ nomen apud historicos inde meruerit, & de Octaviano Augusto, quod militem donis, populum, annona, cunctos dulcedine otii pellexerit, Tacitus affirmet, quin & flagitiosissimus mortalium Nero juxta ac sequentes Imperatores nil quicquam hac quidem in parte desiderari in se passi fuerint vid. Panciroll. *in Nolit. dignit. illustr. Imp. Occid. cap. 5.* Francisc. de Amaya *obs. lib. 3. cap. 4. n. 27.* Ad frumentarias istas largitiones exercendas non Curatores solum *στράται* dicti, *l. fin. §. 5. d. muner. & hon.* sed & distributores constituebantur, iisque simul jurisdictio quædam tribuebatur, ut Magistratus tum honores, tum etiam jus & auctoritatem gereret, uti ex *l. fin. quod cum eo qui in. al. pot.* colligit Panciroll. *d. tr. cap. 9.* Ad distributionis verò modum illud inter cætera spectare videtur, quòd TESSERIS certis ea peracta fuerit, quæ proinde TESSERÆ FRUMENTARIÆ audiunt, & quarum non uno in loco juris nostri civilis mentio inuenitur. Cum autem, quid per tesseras illas intelligatur, obscurum quadatenus videri posset, pauca quædam de iisdem hic annotare licebit. Accursius equidem *ad l. 49. §. 1. d. leg. 1. Frumentariam tesseram vas quoddam, seu mensuræ genus*

nus fuisse putat, quo soli cives Romani & eo solo
 mensurarent, nec alibi eam mensuram extitisse, in-
 trepidè statuit, atque easdem hasce nugas *ad l. 87. d. leg.*
2. nec non ad l. 52. §. 1. d. judic. audacter repetit. Quo porrò
 in loco derivationem nominis notat, & à græco verbo
τέσσαρες illud descendere, adeoque cujuslibet mensuræ
 quartam partem denotare scribit. Licet verò quoad vocis
 etymon Accursius consentientem habeat Adrian. Tur-
 neb. *Advers. lib. 19. cap. 26.* itemque quoad ipsam si-
 gnificationem Alex. ab Alexandro *genial. dier. lib. 4. cap.*
2. non penitus à Glossatore abludat; Rectè tamen Mer-
 cerus *in not. ad Alexand. d. cap. 2.* ridiculum planè vocat
 eundem cætera doctissimum scriptorem, quod is tes-
 seram pro mensurâ frumenti venditare audeat, cum
 symbolum duntaxat fuerit accipiendi frumentum, non
 solum in castris, sed etiam in urbe. Tessera equidem
 vocabulum varios admittit significatus: aliquando
 enim pro talo aut cubo, quo ludere solemus, accipitur,
 ut cum Cicero *in Caton. maj.* scribit. *Nobis senibus ex lu-*
sonibus multis talos relinquunt & TESSERAS, quales tes-
 sera olim & *Lepusculi* dicebantur, eò quod exsiliendo
 decurrant, annotante Christoph. Colero *ad Alex. ab*
Alexand. gen. dier. lib. 3. cap. 21. Nonnunquam etiam
 figuram geometricam quadratam denotat, unde *pavi-*
menta tessellata i. e. interprete Salmasio, calculis qua-
 dratis in varios colores tinctis, consita Julium Cæsarem
 in expeditionibus circumtulisse, Suetonius scribit *in*
Jul. Cæs. cap. 46. Frequentius tamen pro signo quo-
 dam ponitur, seu symbolo ad rem aliquam vel factum

denotandum adhiberi solito. Et in hoc significato communiter usurpatur à scriptoribus, varièque pro diversitate objecti dividitur, ita ut alia dicatur *Tessera hospitalitatis*, qua prolata hospites agnoscebantur, unde proverbium: *Tesseram hospitalitatis confringere*, apud Erasm. in *Chiliad. cent. 10. cap. 50.* alia vocetur *Tessera militaris*, qua socii milites dignoscebantur ab hostibus, ut, pro quibus & contra quos arma sumerent, appareret, quarum tesserarum varia genera Imperatoribus usitata recenset Alex. ab Alexand. *gen. dier. lib. 4. cap. 2.* nec non Coler. in *not. ad cit. loc.* Ex qua tessera *Tesserariorum* nomen illis postea tributum, qui nocturnarum excubiarum tesseras tractantes, speculatorum ministerio fungebantur, juxta Cujac. *lib. 6. Obs. cap. 33.* vel qui tesseram nunciabant per militum contubernia, ceu Turnebus exponit *Advers. lib. 4. cap. 7.* Alia denique sit *Tessera frumentaria*, qua exhibita unusquisque frumentum à Præfecto annonæ accipiebat, de qua hoc in loco præcipuè sumus solliciti. Figuram harum Tesserarum ita describit Andr. Turnebus, quod fuerint frustilla lignea quadrata, certâ insignita & notata forma, iis dari solita, quibus jus petendi erat frumenti publici. *Advers. lib. 19. cap. 26.* Hanc tamen figuram quadratam non semper in tesseris observatam fuisse, vel ex eo patet, quod Polybius eas *πλατῆια* appellet, quasi fuerint tabulæ latæ & inscriptæ. Quin & Dio tesseras, quas Imp. spargebant, *σφαιρίδας*, id est globulos vel pilulas vocat, notante Turneb. *cit. loc.* Neque hic prætereundum, quod Suetonius de Nerone refert.

in Ner. cap. 11. illum missilia populo omnium rerum sparsisse, avium cujusque generis multiplicem penum, TESSERAS FRUMENTARIAS, vestem, aurum, argentum, gemmas, margaritas, tabulas pictas, mancipia, jumenta, atque etiam mansuetas feras, novissime naves, insulas, agros, atque hos ludos spectasse è proscenii fastigio. Id quod ita peractum fuisse exponit Turneb. d. cap. 26. ut tessera, seu globuli certarum specierum notis inscripti in vulgus spargerentur, illæque ei, qui tesseram rapuerat, darentur, unde Martialis lib. 8. Epigr. 78. canit.

Nunc veniunt subitis lascina numismata nimbis,
Nunc dat spectatas TESSERA larga feras.

Tempus distribuendi istas tesseras principium cuiusvis mensis fuisse, auctor est Lipsius in Elect. cap. 8. Covarr. lib. 4. var. resol. cap. 1. n. 9. Bulenger. d. Imp. Rom. cap. 14. Idque Suetonius probat, quando de Octavio Augusto cap. 40. scribit, quod, ne plebs frumentationum causa frequentius à negotiis advocaretur, ter in annum quaternum mensium TESSERAS dare destinaverit: sed desideranti consuetudinem veterem, concesserit rursus, ut sui cuiusque mensis acciperet. Quo quidem in loco Lævinus Torrentinus pro sui cuiusque mensis, legi debere Nonis cuiusque mensis suspicatur, atque idè annonas quasi à vā rās vāvas didouēvas dictas fuisse, ex Suida in verb. Nāvay tradit, quod Nonis cuiuslibet mensis frumentum populo dividi fuerit solitum. His ita prælibatis facile jam intelligi potest, quid sibi velit Iustus Paulus in l. 49. §. 1. d. leg. 2. ubi ita scribit: Si Titio FRUMENTARIA TESSERA legata sit, & is decesserit, quidam putant extingui legatum.

Scd

Sed hoc non est verum: nam cui TESSERA vel militia legatur, aestimatio videtur legata. Nimirum cum Tessera frumentaria nil aliud designet, quam signum, quo exhibitio frumentum à Principe impetrabatur, nemo non videt, quod Tessera ibidem pro jure percipiendi frumentum accipiatur, illudque legari, imò per emtionem aut alio quodam titulo in alium transferri potuerit. Goth. ad d. l. 49. n. 9. Budeus ad l. sed etsi. ff. d. judic. Nostris moribus vocari posset eine Pfunde / oder Spende. Ex quo insimul adparet, quantas nugas agat Accursius, quando ad d. l. 49. lit. m. sequentem in modum commentatur. In civitate Romana est quoddam genus mensurae, in qua frumentum ibi mensuratur, & vocatur TESSERA FRUMENTARIA. & non est alibi ea mensura. Quidam igitur Romanus mihi Bononiensi tesseram frumentariam legavit, & ita mihi inutile est legatum, & videas quasi non posse capere, cum Bononie non mensuretur frumentum cum tali mensura, queritur utrum valeat legatum? Et videtur, quod non, quasi sub conditione reliquerit testator, si esset mihi utilis ad mensurandum. Sed dicitur, quod valet legatum, & dabitur aestimatio, sicut daretur aestimatio militiae, si mihi esset legata militia & eam capere non possem propter vitium personae meae: Similes ineptias jam memoratus Accursius effundit in sua Glossa ad l. 52. §. 1. d. judic. Ubi Ulpianus si libertis suis, ait, TESSERAS FRUMENTARIAS emi voluerit, quamvis major pars hereditatis in provincia sit, tamen Romae debere fideicommissum solvi dicendum est, cum appareat, id testatorem sensisse ex genere comparationis. Nugatur nimirum Glossator iste, Tesseras

Tesseras fuisse vasa, quibus mensurabatur frumentum Romæ; unde cum ea reliquerit testator videri voluisse, quod Romæ præstarentur. Imo magis ridiculum is se præbet, quando hunc casum fingit, quo alicui Romæ degenti, ponere decem *tessera frumentaria*, id est, decem corbes in alimenta essent relicta: & præsumi tunc, ait, quod Romæ præstari voluerit testator, propter causam alimentorum, ne interim in itinere periret alimentarius. Rectius dicitur, tesseras frumentarias, libertis emendas, id est, jus frumentum petendi à testatore legatum fuisse, idque fideicommissum Romæ peti ab herede deberi, etiamsi major hereditatis pars in provincia sita sit. Decisi hujus ratio ex *l. 47. pr. d. leg. 1.* peti poterit, in qua idem Ulpianus docet: si res legata alibi sit, quam ubi petitur, ibi esse præstandam, ubi relicta vel sita est: Situm autem legatum hoc casu nostro fuisse Romæ, facile patet, cum in nullo alio loco tessera frumentaria distribuerentur, nec frumentum præberetur. Eodem planè sensu accipiendum est, quod Paulus habet in *l. 87. pr. d. leg. 2.* sequentem proponens facti speciem: *Titia Sejo TESSERAM FRUMENTARIAM comparari voluit, post diem trigesimum à morte ipsius. Quæro, cum Sejus viva testatrice TESSERAM FRUMENTARIAM ex causa lucrativa habere cepit, nec possit id quod habet petere, an ei actio competat? Paulus respondit, ei, de quo queritur, pretium TESSERÆ præstandum: quoniam tale fideicommissum magis in quantitate, quam in corpore consistit. Easdem, quas supra, quisquiliis hic iterum vendit Accursius, dum Tesseras dicit esse vasa, quibus mensurabatur frumentum,*

rum, sicut si præcepisset testator emi corbem, id est mensuram frumenti: & notat, quod non legata sit tessera in quantitate, sed in specie, licet in genere iussisset testator comparari tesseram, unde vel res vel pretium dari debeat, & quidem res, si possit redimi, pretium vero, si redimi nequeat. Quilibet inanes glossematis huius fabulas sine labore agnoscet, è contrario ex jam deductis non modo ipsius legis casum, sed etiam ejus tum dubitandi, tum decidendi rationem facile deprehendet. Dubitandi nimirum rationem præbet regula, quam Imperator inculcat §. 6. *f. d. legat.* duas sc. causas lucrativas in eundem hominem & eandem rem concurrere non posse; hinc si legatarius vivo testatore rei legatæ dominus factus fuerit ex causâ lucrativa, legatum non deberi videtur, sicuti etiam, quando ex duobus testamentis eadem res eidem debetur, is qui rem ex uno testamento consecutus est, agere amplius nequit. Veruntamen illud de legato saltem speciei, non verò de legata quantitate exaudiendum esse, evincitur ex *l. 34. §. 3. d. leg. 1.* quæ quantitates sæpius testamento relinqui & sæpius præstari posse, docet, quo & collimat *l. 12. d. probat.* Cùm igitur tessera frumentaria non speciem quandam, sed quantitatem certam frumenti designet, sponte sua sequitur, legatum illud, etiamsi jam antea titulo lucrativo ad legatarium pervenerit, justè exigi posse. Atque ipsa hæc expositio lucem, uti quidem opinor, affundit his, quæ habentur in *l. 35. pr. d. leg. 3.* ubi Scævola quaesitum esse, memorat, si patronus liberto tribum emi petierit, & libertus diu moram ab herede patroni passus fuerit & de-

cedens:

cedens heredem reliquerit virum clarissimum, an tribus æstimatio heredi ejus debeat? nec non, an commoda & *Principales liberalitates*, quas libertus ex eadem tribu usque in diem mortis suæ consecutus fuisset, si illi ea tribus secundum voluntatem patroni sui tunc comparata esset, debeantur? & utrumque deberi, JCrus respondet. Neque enim per *Tribum* hoc in loco progenies certa servorum, quam fortè vicinus quidam patroni habebat: neque per *Liberalitates principales* id, quod forte aliquibus de istis servis, qui in dicta tribu erant, debetur, significatur, veluti hoc in loco iterum Glossa inepit; sed *tribus* ut & militia emi dicebatur, cum quis in tribu vel militiam aliquo dato cooptabatur, l. 7. l. 11. C. d. prox. sac. serin. Alciat. lib. 1. parerg. c. 16. *Liberalitates* verò *principales* nullæ erant aliæ, quam tesseræ istæ frumentariæ tribus concessæ eisve annexæ, ut proinde harum quoque æstimationem legatarii heredem ab herede testatoris rectè petere posse, si legatarius moram ab eo passus esset, decidatur in d. l. 35. Add. Covarruv, lib. 4. resolut. cap. 1. n. 9. Ultimo demùm loco illud quoque monendum, quod divus Justinianus Imperator in favorem annonæ istius & tesserarum frumentariarum sancivit in Nov. 88. prohibens ne creditor denunciât i. e. interdicit erogatori sive Præfecto annonæ publicæ, ut administratio annonæ suspendatur, nec illi frumentum præbeatur, qui *TESSE-RAS accepit ab annonæ Præfecto*, cum per ejusmodi denunciationem defraudetur quis eo, ex quo forsân solummodo nutritur, & per quod ei tribuitur vitæ occasio, veluti Imperator loquitur d. Nov. cap. 2. pr. Et in tantum

quidem hanc denunciandi licentiam cunctis adimere placuit Legislatori, ut, si quis contra prohibitionem istam egerit, omne damnum refarciat læso & simul usuras trientes eidem solvat. Vid Scharfchmid *ad Nov. Ex. 15. l. 9. seqq.*

Quæ de Tesseris frumentariis jam dicta sunt, non inconcinne ad honores academicos applicantur. Sicuti enim tessera ista liberalitati Principum originem debebant & ab iisdem proficiscebantur; ita academici tituli & honores à summorum Principum clementia unice dependent, & supremos Monarchas habent auctores. Sicuti porrò Tessera ista symbolum erant principalis clementiæ, & jus percipiendi annonam publicam præbebant; ita splendida ista nomina, quæ in academiis conferuntur, signa sunt ac notæ eruditionis ac qui sitæ, quæ in simul facultas tribuitur atque occasio præbetur, ea quæ ad vitæ sustentationem necessaria sunt, facilius comparandi & nanciscendi. Sicuti denique tessera frumentariæ nemini nisi civi Romano & de Republica bene merenti tribuebantur ita elogia doctoralia non nisi iis largiri fas est, qui honestis moribus præditi, virtutis studio dediti ita vitam suam peregerunt, ut prodesse Patriæ, atque Rempublicam adjuvare, communè utilitatem promovere valeant. Inter tales præcipue eminet, quem jam in publicum produco, summorum honorum academicorum Candidatus clarissimus

DN. CONRADVS SAMVEL EILHARD,

Juris practicus in celeberrima Annabergensium civitate felicissimus;
eruditionis ac scientiæ legalis indefesso labore,
partæ

parte tesseram ac symbolum à nobis expocens,
 de cuius ortu, & studiorum progressu pro more
 recepto nunc pauca proferre constituimus. Lucem is
 adspexit in decantata Cheruscorum libera & imperiali
 urbe *Nordbusa*, mense Augusto, superioris seculi anno
 septuagesimo quarto, è celeberrimâ *Eilbardiana* familia
 oriundus, quæ in jam laudata civitate à multis retrò secu-
 lis in præsentem usque diem floret, atque ordini senato-
 rio hæud interrupta serie viros dedit omnigena pruden-
 tia conspicuos Rempublicam patriam saluberrimis con-
 siliis strenue adjuvantes. Genitorem agnoscit integer-
 rimum virum *MARTINVM EILHARDVM*,
 mercatorem quondam & collegii pannificum præfe-
 ctum vigilantissimum, jam beatè defunctum: Matrem
 vero laudat foeminam omni virtutum genere instru-
 ctam, *ANNAM CHRISTINAM* è familia
DAMIANA amplissima ortam. Optimi hi pa-
 rentes, cum dulcissimum natum tam domi, quam
 in patria schola sub manu ductione eximiorum Præce-
 ptorum, imprimis *M. CONRADI DVNCKELBER-*
GERI, Rectoris in gymnasio isto dexterrimi, bonis
 literis imbui curassent, anno *M DC XCVII*, eundem
 in Lipsiensium illustrem Academiam ablegarunt, in qua
 Legum studio Philosophiam junxit, atque tum singulo-
 rum Professorum lectionibus publicis sedulò interfuit,
 tum vero speciatim nobilissimi ac consultissimi *D.*
CHRISTIANI WEIDLINGII fidelissima opera in expli-
 canda sua Philosophia-juridica usus est. Brevi tem-
 poris spatio interjecto, excellentissimum *ICTUM*
FRIDE-

FRIDERICUM PHILIPPI, Facultatis juridicæ Assessorum, duo collegia, unum *Institutionum theoretico-Practicum*, alterum *Lauterbachianum cum usu forensi* adornantem, cupidissimo animo auscultavit. Tractationi quoque *Pandectarum synoptica*, nec non lectionibus practicis *ad ordinationem processus Saxonici*, ab excellentissimo D. LUDERO MENCKENIO, supremæ curiæ provincialis, quæ Lipsiæ est, ut & Collegii juridici ibidem Assessore gravissimo susceptis sedulo interfuit, & fructum ex eis percepit uberrimum. Notitiam præterea *juris publici, Feudalis & Canonici* præcunte exquisiti ingenii Jcto GOTTLIEB GERHARDO TITIO felicissimè hausit, ac denique celeberrimi Jcti & Practici GOTHOFREDI BARTHI scholas *practicæ*, quæ expeditum in foro procedendi modum commonstrabant, maxima animi constantia visitavit. His ita ad finem perducis ab inlyta facultate juridica in prælaudata Academia Lipsiensi publicum eruditionis testimonium modeste expetiit, illudque, instituto prius solenni examine, facile impetrauit. Hoc stipatus adminiculo conflictibus fori semet committere decrevit, eumque in finem à Potentissimo Poloniarum Rege ac Saxoniam Electore, ut in numerum Advocatorum cooptaretur, supplicibus literis obtinuit, publico diplomate per univasas Electorales provincias causas orandi & negotia tractandi forensia licentiam adeprus. Fato igitur quodam ad amœnissimam Annæbergenium civitatem delatus sedem ibidem fixit, & controversas causas agere tanta cum dexteritate ac successu cœpit, ut jam per triennium in nobilissimo vatum

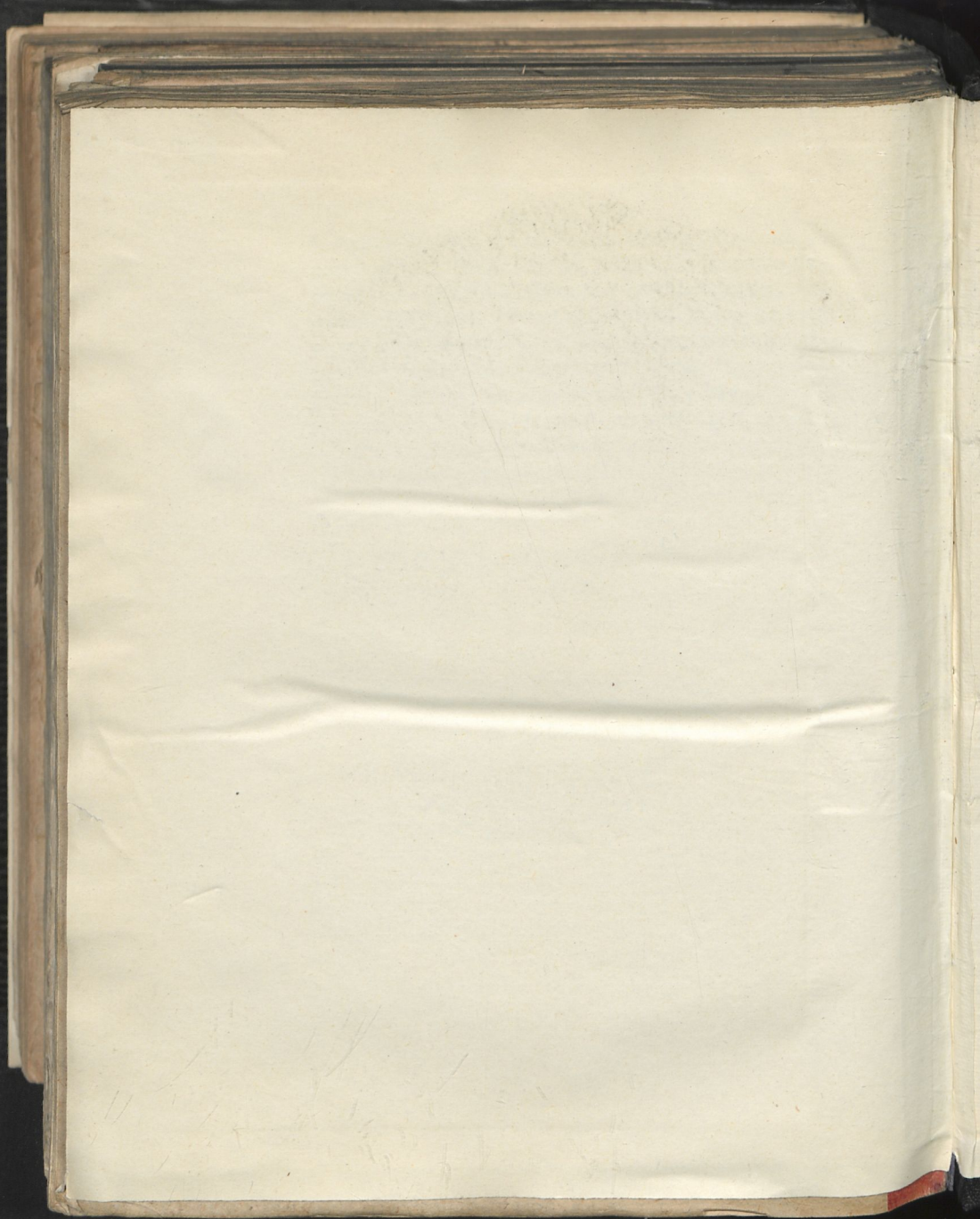
rum forensium coetu ferè emereret, summisque in jure honoribus ab omnibus dignus judicaretur. Quo plausu publico exstimulatus ad Academiam nostram accessit, doctoræ juridicæ titulos, tanquam virtutis symbolum ac resseram eruditionis referre gestiens, cumque desiderium hocce haud illaudabile ordini nostro significasset, nulli dubitavimus, eundem tot illustribus eximiorum meritorum testimoniis exornatum ad consueta primum examina admittere, in quibus per exactas textuum enodationes dubiorumque propositorum resolutiones spem nostram de eo conceptam abundè implevit, & effecit, ut in publicum jam prodeundi, & facultatem reliqua Candidatorum specimina edendi concederemus. Crastini igitur diei hora X. antemeridiana in Jctorum acroaterio cathedram conscendet, *L. 2. C. d. jur. emphyteut.* brevi ac perspicua commentatione interpretaturus. Hisce conatibus Candidati nostri pereximii, ut Magnificus Dominus Prorektor, Illustrissimi Domini Comites, Patres Academiae excellentissimi, Doctores ceteri nobilissimi, omniumque facultatum Studiosi eruditissimi præsentia sua exoptatissima favere, & panegyrim hancce illustriorem facere dignentur, collegii nostri nomine submisse, officiosè & peramanter contendo, reciproca officii & honoris benevolentiaque genera

singulis promittens. P.P. Jenæ. d. XXVI.

Maij A.O. R. M. DCCIV.







Jena, Diss; 7704



VD 18

f
56.



CHRISTIAN
CONSILIARI
IN A
COLLEC
PROGRA
TESSE

P.P. die

24
39
15

CT.
II
E
N.

Bilhard



ITALIE